پوهندوی آصف بهاند ۲۰۱۷/۰۶/۱۹

بیا یو خو ترخې خبرې

تعلیم او نوی نسل

دویمه برخه

یوه وړه یادونه:

په تاند کې، د همدې مقالې د لومړۍ برخې په کامنټ کې د حمیدالرحمن کریمزي په نامه یوه ښاغلي په خوست کې د معارف او زدکړو د غوړید او ښه کیدو په باب ډیر لنډ، خو بډای مالومات راته لیکلی دی چې د زړه له تله مننه ور نه کوم داسې چې په لوستلو مې زړه وغوړید؛ خو د خپل کامنټ په پای کې یې د ګیلې په ډول دا جمله هم را ته لیکلې ده:

«...نو تا دلته خوست سخت مضر معرفي کړی.»

ما په خپله لیکنه کې د خوست په باب هیڅ ډول منفي او مضر څه نه دي لیکلي، که ښاغلی حمیدالرحمن کریمزي بل ډول برداشت کړی وي، بیا هم زه ښننه غواړم.

ما په ټول کې د افغانانو او په تیره د پښتني سیمو او پښتنو دا وروسته پاتې والی زوروي، ما په خوست کې د شیخ زاید د پوهنتون مثال څکه وکړ او د دې سیمې د ځوانانو پر حال مې دا و ویل چې په دې ښار کې له دغه شته چانس څخه باید استفاده وکړي.

زه نه یوازې ښاغلي حمیدالرحمن کریمزي ته، بلکې ټولو خوستیانو او هیواد والو ته په ښکاره وایم چې په ټول افغانستان مې زړه سوزي، په تیره په خوست باندې، او دلیل یې هم دا دی چې زه د خوست او خوستیانو پور وړی یم، زه د خوست او خوستیانو قرضداره یم. زه نه غواړم خپله بیوګرافي په چا ولولم، خو په لنډه توګه دومره وایم چې:
زه په ادبیاتو کې«MA» لرم، یعنې د ادبیاتو ماستر یم، علمي رتبه مې پوهندوی ده، پر قلم او کاغذ باندې دومره برلاسی یم چې لکه همدا توري دغسې نثر او کله، کله شعر هم لیکم او...
او دا ټول زما د کورنۍ او نورو استادانو تر څنګ، د خوست له برکته. زما د ماسترۍ د دورې مخامخ استاد چې په تولګي کې ورته ناست یم او د ماسترۍ د تیزس لارښود استاد مې د خوست بچی و، زما دانشمند استاد صدیق روهي نومیده او هغه بزرګوار د خوست د اسماعیل خیلو د کلي و او...
خوست یو وخت داسې بچیان او پوهان تولني ته او افغانستان ته وړاندې کول لکه روهي او اوس...

اوس راغلو ماشوم، کوچني او نوي نسل ته:

له بده مرغه چې دا اوس په پښتنو کې په یوه منلې دود بدله شوې خبره ده چې د دې پر ځای چې د ماشوم او کوچني د حقونو په رڼا کې کم تر کمه د هغه ورځني حقه حقوق په نظر کې ونیسي او د امکاناتو تر بریده یې تر سره کړي، بلکې د تاو تریخوالي ټول هغه ډولونه چې په بشریت کې تجربه شوي پښتانه یې پر خپلو کوچنیانو باندې تطبیقوي.
ما له ماشومانو او کوچنیانو سره د تاوتریخوالي او د هغو د ډولونو په باب اوږده څېړنه کړې ده او په لسو برخو کې مې خپره کړې ده، لسمه برخه مې د ۲۰۱۷ کال د اپریل په اوه ویشتمه نیټه په تاند او افغان جرمن کې خپره کړې ده، نوځکه دلته نور پر تاوتریخوالي او ډولونو یې نه غږیږم، که ستاسو درنو لوستونکو د دې موضوع په باب مالومات په کار وي، په تاند او افغان جرمن کې یې تر لاسه کولای شئ.
ما د سواد د مهموالي، د تعلیم د اهمیت، د مطالعې د عامیدو او د تعلیم د نهضت د پیاړتیا په برخه کې تر اوسه پورې په لسګونه مقالې لیکلې دي او دا سلسله اوس هم جاري ده. زه په هسکه غاړه ویلای شم چې ما د یو قلموال په توګه او د یوه متعهد ښونکي په ډول خپله دنده پرته له کوم امتیاز څخه تر سره کړې ده؛ خو خبره په دې نه خلاصیږي چې ما خپل کار کړی، څه نور یې زما پر څه؟

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

خبره په دې کې ده چې څنګه کیدای شي چې په افغانانو کې، په تیره پښتنو کې د نا پوهی، بې سوادی او نه تعلیم حالت بدل کړو؟ څنګه کولای شو د دې خلکو د فکر مسیر ته بدلون ورکړو او د تعلیم پر لاره یې سیخ کړو؟ ځکه د ژوند په ټولو برخو کې تعلیم تر ټولو اساسي او مهم شی دی. د همدې له پاره زه په دې عقیده او فکر یم چې: د سواد زدکړې مسأله په هره ټولنه کې د پرمختګ یو بنسټیز شرط ګڼل کیږي.
زما د همدا ټیپ مقالو نه د یوې مقالې (د سواد زدکړه، تعلمي نصاب، امکانات او زموږ دریځ) په یوه برخه کې چې د ۲۰۱۶ کال د پولسمې په درویشتمه نیټه مې خپره کړې وه، داسې راغلي دي:
«د نوي نسل د روزلو په موخه زما د فعالیتونو او لیکنو یوه برخه د سواد د نهضت د پیاوړي کیدو او مطالعه په یوه منلې دود باندې بدلول دي.
د همدې هیلې د تر سره کیدو په موخه کله، کله د محسوسې اړتیا له مخې یا د ځینو مناسبتونو په پار داسې څه لیکم چې ټول دې د سواد او مطالعې حیاتي موضوع ته پام ور واړوي. همدا ځو ورځې مخکې مې د سواد د نړیوالې ورځې په مناسبت د «شپیته سلنه بیسوادي، یو سلنه بودجه» تر سر لیک لاندې مقاله ولیکله. د هغې مقالې په یوه برخه کې راغلي دي: «په ژوند کې د بریالیتوب یو راز، بینا او رڼې سترګې دي. کله چې سواد نه وي، سترګې ړندې وي په هره ټولنه کې سواد او د سواد له لارې تر لاسه شوې پوهه، د هغه ځراغ حیثیت لري چې هر انسان کولای شي د ژوند تیاره لار پرې روښانه کړي او پرته له ستونزو په رڼو سترګو د ژوند پر لاره په استوار ډول قدم کیږدي.
د سپتمبر اتمه د سواد زدکړې نړیواله ورځ ده. په دې ورځو کې چې بیا د سواد د نړیوالې ورځې لمانځل او یادول را رسیدلي دي، زموږ په هیواد کې په لوړ غږ تبلیغ ورته کیږي، مسولي اداري د نوې بودجې د تر لاسه کولو په خاطر د سواد زدکړه مهمه ګڼي او په ژوند کې یې د پرمختګ تر ټولو مهم رکن ګڼي، خو په څنګ کې یې د میډیا په ځینو برخو کې داسې ارقام وړاندې کیږي چې د افغانستان د وګړو شپیته یا درې شپیته سلنه وګړي بیسواده دي او ځینې نورې رسنۍ بیا وایي چې د دې شپیته سلنه بیسواده وګړو د سواد زدکړې له پاره د معارف وزارت د بودجې یوازې یوه سلنه په نظر کې نیول شوې ده.
که یې د فورمول په ډول په نظر کې ونیسو، بیسوادي د ټولو ستونزو مور ده. کله چې سواد نه وي، مطالعه، پوهه او علم نه وي او کله چې پوهه نه وي د هغې ټولنې وګړي به تل له داسې ستونزو سره مخ وي، لکه اوس چې زموږ ټولنه او خلک عملًا ور سره لاس ګریوان دي.»
او که موږ د خیر پر غوندې لاس تر زنې د دولت یا بهرنیانو په تمه کینو، نو هیڅ به اوسو. یو وار د افغانستان دولت مسولینو ارقام خپاره کړي و چې شپیته سلنه افغانان سواد نه لري او دوی دې شپیته سلنه بیسوادانو د سواد زدکړې ته د یادې اداري یوه سلنه بودجه جلا کړې وه. د دولت دې کړنو ته په کتو سره له دولت نه څه تمه لرلای شئ؟
دا لاندې متن زموږ په ټولنه کې د علم، کتاب او مطالعې د ارزښت په باب د یو پر کاره لیکوال ښاغلي محمود مرهون ډیره تازه او نوې خاطره ده چې د دې مقالې د لیکلو په شیبه کې مې له نظره تیره شوه، دلته یې له دې مقالې سره اړوند د ارزښت له مخې را نقلوم:
« #زموږ په ټولنه کې څوانان کتابونه په مغزو او کورو کې نه ساتي
په همدوپیغ تمځای کې یوه پخه ښځه ترم{یو رقم ښاري ریل ګاډی ده} ته را وختل مخامخ کښېنستل زما په غېږ کې زما یو کتاب پروت وو. پر کتاب مې عکس وو. کتاب ته یې ځو واره و کتل اخیر یې زړه صبر نه سو ول:
دا کتاب تا لیکلی دئ؟
ما ول:وو.
ول:نو بیا ولې په ترم کې سپور یې ؟
ما ول:ولې؟
ول لیکوالان خو ټول میلونران یې او په ترم کې یې خلک په ډېرو رسمیاتو امضاو او عکس اخستلو ستړي کوي.
ما کرار و خندل نور مې څه نه وویل، یوازې مې له ځان سره وویل:
زه د داسې ټولنې لیکوال یم چې کتاب به لیکې، بیا به یې په زحمت ډیزاین او کمپیوټر کوې، بیا به خلکو ته زاری کوې چې در ای‌ډیټ یې کې، بیا به ځې پیسه دارانو ته به زاری کوې چې د چاپ له پاره یې پیسې در کې هغه به بیا ځان کنجوي، بیا به چاپخانې والا ته زاری کوې چې ژر او سم یې در چاپ کې هغه به بیا شل درواغان درته وایي، بیا چې چاپ سو خلک به اکثونه درباندې کوي ځوک به یې مفت غواړي ځوک به ریشخند در وهي، بیا نو که ته ډېر تکړه وې کتاب به دې په پوهنتون کې تدرسیږي یا به چیټر کیږي، هغه هم چې په کومه ورځ امتحان خلاص سو د پوهنتون په چمن یا د لښتي پر غاړه به پروت وي یا به بورګي والا بورګي پکښې پیچي.
هر سمیستر په کابل پوهنتون کې شاوخوا شل زره چیټره کاپي کیږي او د امتحانو په پای کې د پوهنتونو په چمنونو کې غورځول کیږي او یا بخارۍ په ګرمیږي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالې د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

#د دي کمپاين راسره و
کېږ چي چيپټر له خلاصېدو وروسته يو ځای را ټول کړو.»

نو چي په ټولنه کي د علم، کتاب، ليکوال او مطالعي ارزښت دومره وي چي ليکوال يې ليکلی کتاب د ګدايي په پيسو چاپوي او په عذر او زاريو يې پر خلکو باندي لولي، خود به يې مادام العمر دغه حال وي لکه زموږ د خلکو او ټولني چي دی.
که په ټول کي افغانان د نړی له نورو خلکو سره په مقايسوي ډول مطالعه شي، د نوري کلونو په شان توپيرونه لري.
دا بيخي نوی ګزارش دی چي په نوره دنيا کي شپږ کلن کوچني وېبپاڼي جوړوي او جهان ته د خپلو راتلونکو پروګرامونو او خوبونو پلانونه وړاندي کوي. دغو څو کرښو ته پام وکړی:
«د اپل شرکت په کنفرانس کي د نړی له هر ګوټه پنځه زرو پروګرام (اپ) جوړونکو ګډون کړی و
په دوی کي تر ټولو کم عمره د استراليا لس کلن يوما سوبريانتو و. نوموړی وايي، "په شپږ کلنی کي مي د ګېم جوړولو لپاره کوډېنګ پيل کړ او وېبپاڼي مي هم جوړولي".
د ده په وينا غواړي داسي اپونه جوړ کړي چي په نړی کي "انقلاب" راولي.»

زه دا منم چي افغانانو اوږده جګړه تېره کړې او نا خوالي يې ليدلي دي، خو دومره توپير هم بايد منځ کي نه وي؛ او که بيا خپله افغانان په خپلو کي سره مقايسه کړل شي، بيا يې هم ډير اوږد واټن په منځ کي شته. بنه مثال يې د يوې هراتی شاګردې او د جنوبي ولايتو د نجونو حال دی چي پاس ما خبري پرې وکړې. په ډېرى پېنتني سيمو کي نجوني له کوره د باندي نه پرېږي. آغه ده د قلملار ټولني مسولين کلي په کلي ولايت په ولايت پسي ګرځي، د حال پوښتنه يې له هغو نه وکړی چي په کومو پېنتني سيمو کي څومره نجوني ښوونځي ته د تګ اجازه لري. د قلملار ټولني مسؤلين همدا نن (۲۰۱۷/۰۶/۱۴) د پکتيکا په خيرکوټ ولسوالی کي د همدې مقدس هدف له پاره په هلوځلو بوخت دی، ده پخوا هم ليکلي وو، نن يې يو ځل بيا دا بيت که نيم بيتی په خپله فيسبوک پاڼه کي ليکلی و:

ويـده قـوم بـه را بـيدار کړم
کـه وم، وم کـه نـه وم، نـه وم

د تعليمي نهضت په برخه کي هغه څه چي قلملار ټولني او ويسا ورونو کړي او کوي يې، حکومت يې له خپلو ټولو امکاناتو سره نه شي کولای، دا ځکه چي فکر او پلان يې نه لري.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

زما له نظره د حل او له غميزې نه د وتلو لار: تعليم دی، د ټولنې په فکري حالت کې د ژور بدلون راوستل دي، په نوي بنه د نوي نسل د روزلو مسأله ده چې بايد جدي پاملرنه ورته وشي، او دا په اوسني وخت کې له ټولو نه زيات د يوه قلموالو ستر رسالت دی.

لــويدلي يـاستئ، بـيـا راجـگــيږئ
که راجګ نه شئ، پسي ورکيږئ!

پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ